

ISSN:3060-4567 Modern education and development
YERGA ISHLOV BERISHDA SAMARADORLIGNI OSHIRISH
UCHUN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA QISHLOQ
XO'JALIGI MASHINALARIDAN FOYDALANISH

Farg'ona viloyati Oltiariq tumani

2-son kasb – hunar maktabi

Ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Mirzayev Abdusadriddin

Annotatsiya: Ushbu maqola yerga ishlov berishda samaradorligni oshirish uchun innovatsion texnologiyalar va qishloq xo'jaligi mashinalaridan foydalanish uchun ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Er haydash, sho'ri yuviladigan va notekis haydalgan maydon, qishloq xo'jaligi ekinlari, dehqonchilik madaniyati, mintaqalarning o'ziga xos xususiyatlari.

Annotation: This article provides information on the use of innovative technologies and agricultural machinery to improve efficiency in land processing.

Keywords: Land plowing, area where the branch is washed and unevenly plowed, agricultural crops, agricultural culture, distinctive features of the regions.

Bugungi kunda qishloq xo'jaligi ekinlarini joylashtirish tizimi Respublikamiz Prezidenti tomonidan yanada takomillashtirilib borilmoqda. Buning mazmuni shundaki, qishloq xo'jaligi ekinlarini joylashtirish bozor infratuzilmasini rivojlantirish maqsadida qayta ko'rilmoqda, bozorbob, dorivor va iqtisodiy samara beradigan ekin turlari maydonlarini kengaytirish, intensiv, ilg'or va sanoat texnologiyalarni qo'llashga e'tibor berilmoqda

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini etishtirishda erlarni ekin ekishga tayyorlash, agrotexnik tadbirlarni o'z vaqtida ma'lum ketma ketlikda bajarish, dehqonchilik madaniyatiga amal qish kabi jihatlarni qamrab olgan texnologik

kartalar aynan shu agrotexnik tadbirlarni o'z vaqtida va sifatli bajarish, texnologik intizomga qat'iy rioya qilishni talab etadi. Shuningdek, texnologik kartalarda ish haqi to'lash, umumiy ishlab chiqarish xarajatlari, operatorlarning malakasiga bog'liq bo'lgan masalalarni ham o'zga qamrab olgan.

Ishlab chiqarish jarayonini amalga oshirish uchun talab etiladigan operatsiyalar (dalada bajariladigan ishlar)ning yig'indisi qishloq xo'jaligi mahsulotlarini etishtirish texnologiyasini belgilaydi. Bunda bajariladigan ishlarning sifat ko'rsatgichlari, materiallarni sarflash me'yorlari, muddatlari, vositalari, tanlangan vositalarning ish unumi, mehnat va yoqilg'i sarfi va boshqa ko'rsatgichlar to'g'risidagi ma'lumotlar texnologik kartalar deb ataladigan maxsus jadvallar ko'rinishida tayyorlanadi. Bu ma'lumotlar fermer xo'jaliklari va klasterlarning biznes rejasini tuzishda asosiy xujjat bo'lib hisoblanadi.

Respublikamizning yerlari mintaqalar bo'yicha taqsimlangan. Mintaqalar o'ziga xos xususiyatlariga qarab quyidagi turlarga bo'linadi:

Birinchi mintaqaga yuzasi sezilarli darajadagi qiyaliklardan iborat, yog'ingarchilik nisbatan ko'p bo'lib, chigitni tuproqning tabiiy namiga undirib olish imkonini beradigan tog' oldi erlar kiradi.

Ikkinchi mintaqaga yuzasining kiyaligi unchalik sezilarli bo'lmagan, yog'ingarchiliklar kamroq, chigitni tuproqning tabiiy namiga undirib olish imkoniyatini bermaydigan va nam to'plash suvi berishni taqazo etadigan tog' oldi erlardan iborat.

Uchinchi mintaqa yuzasi bir oz qiya bo'lgan, tuprog'i turli darajada sho'rlangan, ekishdan oldin sho'r yuvish talab etiladigan maydonlarni o'z ichiga oladi. Mamlakatimizda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlarini har tomonlama mexanizatsiyalashtirish va qo'l mehnatini mashina ishi bilan almashtirish bilan bog'liq.

Tuproqqa ishlov berish samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiya va qishloq xo'jaligi mashinalarni qo'llash uchun tafsiyalar:

Er haydash samaradorligini oshirishda dalaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi tadbirlarni qo'llash yaxshi natijalar beradi.

1) bir yillik begona o'tlar kuchli bosadigan va yuqori darajada sho'rlangan maydonlarni ikki yarusli pluglar bilan haydash;

2) ko'p yillik begona o'tlar (ajriq, g'umay, qamish) bosgan maydonlarni ularning ildizlaridan tozalangandan keyin haydash;

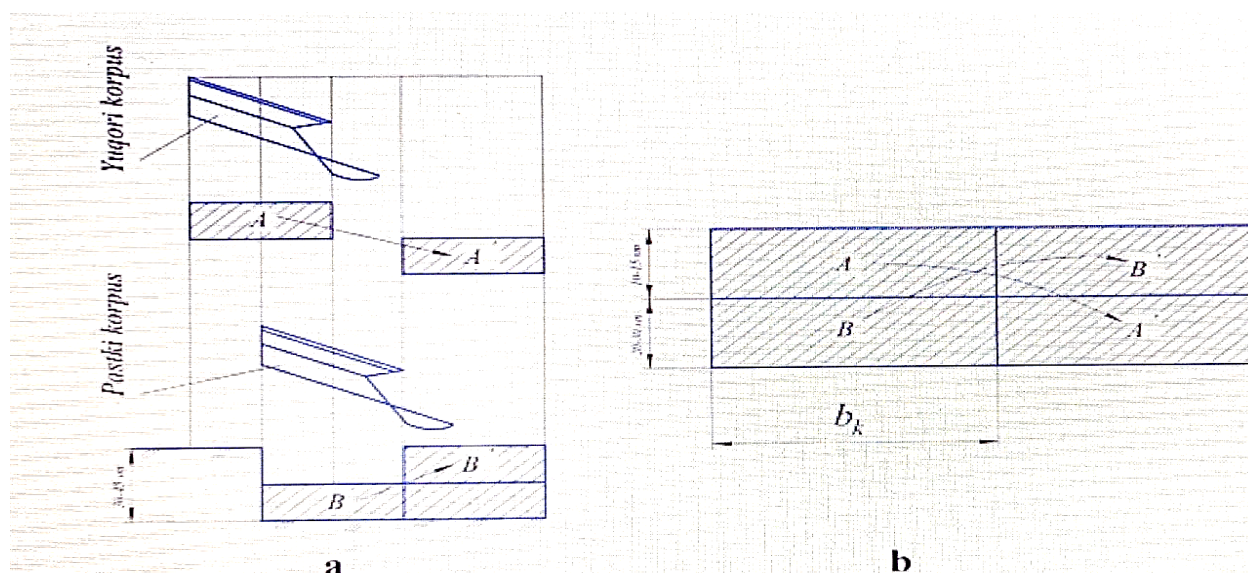
3) sizot suvlari yaqin, suv va shamol eroziyasiga uchraydigan maydonlarni ekish oldidan haydash;

4) haydash chuqurligida qattiq qatlam yoki gips qatlami mavjud bo'lsa chuqurlatgichli va botqoqli, toshli, yangi ochilgan erlarni haydashda maxsus pluglardan foydalanish;

5) sho'ri yuviladigan va notekis haydalgan maydonlarni haydashdan keyin peshma—pesh tekislash ishlarini bajarilishi haydash ishlarining samaradorligini oshiradi.

Hozirgi paytda erlarni ikki yarusli shudgorlash texnologiyasiga (1-rasm) alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu usulda shudgorlash ikki yarusli PYA-3-35, PD-3-35 PNYA-4+1-45, PDO-4-45 rusumli 3-4 korpusli pluglar yordamida amalga oshiriladi. Ushbu pluglar ishlaganda yuqorigi korpus yuqori (A) qatlamni kesib, to'ntarib, oldinda borayotgan pastki korpus hosil qilgan egat tubiga tashlaydi. Pastki korpus ham o'z navbatida tuproqning ostki qatlamni (B) qirqadi, aylantirib yuqori ko'taradi va egat tubida yotgan (A) qatlamning ustiga tashlaydi. Natijada tuproq qatlamlarining o'rni o'zaro almashinadi, begona o'tlar urug'i va o'simlik qoldiqlari tuproqqa chuqur ko'miladi. Natijada chuqur ko'milgan begona o'tlarni ko'karib chiqishi 40-60 kunga kechikadi Ayniqsa kuchli sho'rlangan maydonlar

ikki yarusli pluglar bilan haydalganda er yuzasiga chiqib qolgan sho‘r qatlam tuproqning ostki qatlamiga tushganligi uchun bunday maydonlarda sho‘r yuvishdagi suv sarfi 25-30% kamayishi aniqlangan.

A va B–plug o‘tmasdan oldingi qatlamlar; va - plug o‘tgandan keyingi qatlamlar; V-korpusning qamrash kengligi

1-rasm. Ikki yarusli plugning texnologik ish jarayoni (a) va qatlamlarning joylashishi (b)

Haydov qatlamini bunday qismlarga bo‘linib va o‘rin almashtirilib ag‘darilishi solingan o‘g‘itlar, daladagi o‘simlik qoldiqlari, begona o‘tlar va ularning urug‘larini chuqur ko‘milishini ta‘minlaydi hamda vegetatsiya davrida madaniy o‘simlikning jadal rivojlanishiga ijobiy ta‘sir etadi. Bu omillar oddiy pluglarga qaraganda ikki yarusli pluglar bilan shudgor qilingan dalalarda begona o‘tlar unib chiqishini 2-3 marta kamaytirish va paxta hosildorligini gektariga 2-3 sentner oshirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. “Qishloq xo‘jaligini o‘z vaqtida qishloq xo‘jaligi texnikasi bilan ta‘minlash mexa nizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 10.05.2018 yil PQ-3712 son qarori.
2. “Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarga mexanizatsiya va servis xizmat larini ko‘rsatish samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha

choratadbirlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 29 maydagi PQ-3751 son qarori.

3. Igamberdiev A.K., Aliqulov S. Traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalaridan foydalanish, texnik servis. O'quv qo'llanma.–T.: TIQXMMI, 2020-228 b.
4. Igamberdiev A.K. Mashina traktor agregatlaridan foydalanish va texnik servis. Darslik.-T.:TIQXMMI, 2021-408 b.
5. Toshboltpev M.T. Paxtachilik va g'allachilik mashinalarini rostlash va samarali ishlatish. Qo'llanma.-T.:O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi "Fan" nashriyoti, 2012-180 b.
6. Toshboltaev M.T. Traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalarini ishlatishdagi xavfsizlik qoidalari [Matn]: ilmiy nashr / «Agrobank» ATB.- Toshkent: "TASVIR" nashriyot uyi, 2021. - 48 b.
7. Toshboltaev M.T. Traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalariga texnik xizmat ko'rsatish qoidalari [Matn]: ilmiy nashr / «Agrobank» ATB.-Toshkent: "TASVIR" nashriyot uyi, 2021. - 64 b.
8. SHoumarova M., Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalari..- T.:O'qituvchi, 2002.-424 b.